

Förståelse av begreppet hållbar utveckling bland lärarstudenter vid Karlstads universitet

Dzengis Culjevic

2017

Karlstads universitet

Geografi med didaktisk inriktning 3 / Ämneslärarprogrammet

15 hp, C-nivå

Examinator: Nina Christenson

Abstract

The purpose of this study is to investigate how teachers at Karlstad University interpret the concept of sustainable development and its three dimensions: ecological, economic and social sustainability. To answer the main purpose of this study it has been divided into 2 main questions.

- 1) What does the term sustainable development represent for teacher-students?
- 2) What do the 3 different dimensions mean for teacher-students and

The method used to answer these two main questions was the qualitative interview technique. Twenty teacher-students were a part of this study. Out of twenty teacher-students only sixteen of them had some knowledge about the concept of sustainable development. Four of them had little to no knowledge about the concept, among the sixteen remaining teacher-students two showed good knowledge of the concept of sustainable development by describing it from a holistic perspective. Eight teacher-students described the concept of sustainable development exclusively from the ecological perspective without considering other dimensions of sustainability. Two teacher-students described the concept of sustainable development only from their own perspective, without including other dimensions of sustainability. Four teacher-students described sustainable development based on an anthropocentric perspective, where people are at the core of the world, without linking their descriptions to any other dimension of sustainable development. Out of this sixteen teacher-students only 2 of them knew how to divide sustainable development into three different dimensions but their understanding of those dimensions showed to be very low also they showed very little understanding of interactions between these dimensions.

Key words: Sustainable development, ecological, economic and social sustainability, teacher students

Sammanfattning

Denna studies huvudsyfte var att undersöka hur lärarstudenter vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. För att besvara studiens huvudsyfte har denna studie delats upp i två huvudfrågeställningar, nämligen:

- 1) Vad betyder begreppet hållbar utveckling för lärarstudenter?
- 2) Vad betyder de tre olika dimensioner av hållbar utveckling för lärarstudenter och hur ser lärarstudenterna på samspelet mellan dessa dimensioner?

Metoden som användes för att besvara dessa två huvudfrågeställningar var kvalitativ intervjuteknik. 20 lärarstudenter har deltagit i denna studie. Utifrån 20 intervjuade lärarstudenter hade enbart 16 lärarstudenter någon uppfattning om begreppet hållbar utveckling. Fyra lärarstudenter visade inga kunskaper alls om begreppet hållbar utveckling. Av de resterande 16 lärarstudenterna har 2 visat goda kunskaper om begreppet hållbar utveckling genom att beskriva den ur ett holistiskt perspektiv. Åtta lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett ekologiskt perspektiv utan att betrakta de andra hållbarhetsdimensioner överhuvudtaget. Två lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett eget perspektiv utan att betrakta någon av de olika dimensionerna av hållbarhet. Fyra lärarstudenter beskrev hållbar utveckling utifrån ett antropocentriskt perspektiv, där människan står i centrum utan att koppla sina beskrivningar till någon dimension av hållbar utveckling. Utifrån de 16 lärarstudenter kunde enbart 2 studenter dela hållbar utveckling i tre olika dimensioner men deras kunskaper om dessa dimensioner visade sig vara väldigt svaga, samt de visade väldigt lite förståelse om samspelet mellan dessa dimensioner.

Nyckelord: Hållbar utveckling, ekologisk, ekonomisk och, social hållbarhet, lärarstudenter.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar	2
2 BAKGRUND	4
2.1 Definition av begreppet hållbar utveckling	4
2.2 Tre perspektiv på hållbar utveckling	5
2.3 Dimensionernas betydelse	6
2.4 Hållbar utveckling vid Karlstads universitet	7
2.5 Hållbar utveckling i skollagen	8
2.6 Hållbar utveckling i läroplanen för förskolan, förskoleklassen, grundskolan, fritidshemmet och gymnasium 2011	8
2.7 Hållbar utveckling i internationella dokument	9
3 TIDIGARE FORSKNING	11
3.1 Tidigare forskning om hur studenter och lärarstudenter förstår begreppet hållbar utveckling	11
3.2 Lärande och undervisning om hållbar utveckling	12
3.3 Att arbeta med abstrakta begrepp	14
3.4 Undervisnings-och lärandesituation	15
4 METOD	16
4.1 Intervjufrågor	16
4.2 Urval	17
4.3 Intervjusituationer	18
4.4 Forskningsprocess och etiska val	19
4.5 Reliabilitet och validitet	20
4.6 Lärarstudenternas bakgrund	21
5 RESULTAT	23
5.1 Vad betyder hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenterna	23
5.2 Vad betyder de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenter och hur ser de på samspelet mellan dessa dimensioner?	25
6 ANALYS	28
6.1 Perspektiv på hållbar utveckling	28

6.3 Dimensionernas betydelse	30
6.4 En jämförelse med tidigare forskning	32
7. DISKUSSION	34
7.1 Framtida forskning	35
7.2 Slutsats	35
8 REFERENSLISTA	37

1 INLEDNING

Slogans som ”tänk ekologiskt”, ”ekologisk mat”, ”organic certifierad”, ”miljömedveten”, ”EKOlogiskt odlat”, ”krav”, ”bio”, ”natural” finns överallt vart vi än går. De försöker väcka vår medvetenhet om människans miljöpåverkan, men i vilken utsträckning lyckas de ändra på någonting? Varje gång vi köper något som är märkt ekologiskt betyder det inte att vi har gjort något bra för naturen eller mänskligheten. Oftast glömmes vi att backa tillbaka, tillbaka till landet där produkten producerades, till de arbetare som arbetade i absurda arbetsmiljöer med orimliga arbetstider för att tillverka produkten. Hur hållbart är deras liv? Till allt vi gör i livet skapas det ett flertal konsekvenser som ibland är bra men också dåliga för omgivningen, men det betyder inte att vi ska sluta vara miljömedvetna. Alla produkter som vi använder, produkter som vi väljer, mat som vi äter, kommer att lämna ekologiskt fotavtryck på miljön. Vissa av våra handlingar kommer att lämna stora eller mindre ekologiska fotavtryck på miljön men detta betyder inte att vi ska sluta vara miljömedvetna och låta det kvarstå som det är, istället borde vi fortsätta att handla ekologiskt märkta produkter som gör att vi känner oss som miljömedvetna individer och hoppas på att de små miljömedvetna val som vi gör kommer att leda till en mer hållbar framtid. Denna inställning präglar dagens skolväsende hela vägen från förskolan till högre utbildning. Skolverket lägger mycket vikt vid att undervisningen ska betona hållbar utveckling inom både förskolan och skolan och har därför börjat dela ut utmärkelser till förskolor och skolor som är extra engagerade i att främja hållbar utveckling i sin verksamhet (Skolverket 2016a). För alla skolformer från förskolan till den högre utbildningen finns det stiftade lagar i vilka det är bestämt att alla dessa skolformer skall främja en hållbar utveckling inom sina verksamheter (se kapitel 2.4.1 och 2.4.2). Detta har fått mig att undra hur blivande lärare förstår begreppet hållbar utveckling eftersom det är dem som i framtiden kommer att ta ansvar för att lära ut om hållbar utveckling till framtida generationer (Culjevic 2017, s.2).

1.1 Problemformulering

I högskolelagen kapitel 1, 5§ står följande:

”Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.”

Denna lag har fått igång omfattande forskning inom lärande för hållbar utveckling men det har gjorts väldigt lite forskning om hur lärarstudenter eller andra studenter förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Borg (2011) beskriver att ett stort antal forskare i sin forskning om lärande för hållbar utveckling är överens om att det finns en direkt koppling mellan hur lärare förstår begreppet hållbar utveckling med hur de implementerar begreppet hållbar utveckling i sin undervisning (Borg 2011, s. 15). Jag har inte kunnat hitta någon studie som undersöker hur lärarstudenter på Karlstad universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Just varför jag fokuserar mig på Karlstads universitet är att jag själv läser på Karlstads universitet och jag själv vill se om trenden, som finns bland lärarstudenters förståelse av begreppet hållbar utveckling, följer samma trend som vid andra universitet och högskolor, både inom riket och internationellt (se kapitel 3). Jag anser att resultatet av denna undersökning kan bidra till att öka kvalitén på undervisning om hållbar utbildning inom lärarutbildningen på Karlstads universitet för att undersökningen belyser starka och svaga sidor av lärarstudenters förståelse av begreppet hållbar utveckling (Culjevic 2017, s.2).

Borg (2011) beskriver att det är viktigt att lärare tar med sig djupa kunskaper om hållbar utveckling från högre utbildning för att en djup förståelse av greppet hållbar utveckling kommer att leda till ett bredare angreppssätt i undervisningen om hållbar utveckling. En svag förståelse av begreppet hållbar utveckling kommer däremot att leda till en begränsad ansats i undervisningen om hållbar utveckling (Borg 2011, s. 18).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är undersöka hur lärarstudenter vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Detta för att begreppet hållbar utveckling följer som en rödtråd igenom hela skolväsendet från förskoleklassen till den högre utbildningen, och för att lärarstudenter är de blivande lärare som kommer ta ansvar om att undervisa om begreppet hållbar utveckling.

1.3 Frågeställningar

Vad betyder begreppet hållbar utveckling för lärarstudenter?

Vad betyder de tre olika dimensioner av hållbar utveckling för lärarstudenter och hur ser dessa lärarstudenter på samspelet mellan dessa dimensioner?

2 BAKGRUND

2.1 Definition av begreppet hållbar utveckling

Under 1980-talets slut började man prata om hållbar utveckling, oftast i samband med krisdebatter, när man diskuterade människans utnyttjande av naturen. Ett utnyttjande som resulterade i oönskade händelser och dessa händelser oftast hade kraft att bryta dåtidens pågående utveckling. Genom debatterna har människan kommit fram till att någonting måste ändras i våra anspråk på naturen, en ändring som kommer att garantera eller skapa en hållbarhet i samhället (Wärneryd 2002, s. 16–17). Vid slutet av 1980-talet lyckades Brundtlandskommissionen i sin rapport "Our Common Future" att definiera begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

"Hållbar utveckling är en utveckling som möter dagens behov utan att kompromissa om möjligheterna för framtida generationer att möta sina behov" (WCED 1987, s.43; Wärneryd 2002, s. 25).

Björneloo (2007) beskriver att Brundtlandskommissionens definition av begreppet hållbar utveckling har klargjort att hållbar utveckling inte endast handlar om ekologisk utveckling utan att den också handlar om social- och ekonomiskutveckling. Denna definition av begreppet hållbar utveckling har möjliggjort att tolkningar av begreppet kan omdefinieras och tolkas på nytt. Brundtlandskommissionen har inte kunnat förutse vad som kommer att hända i framtiden vid framtagningen av definitionen av begreppet hållbar utveckling och därför har kommissionen lämnat utrymme för fri tolkning och anpassning av begreppet hållbar utveckling. Den fria tolkningsmöjligheten ger chans till begreppet att anpassa sig till framtida behov och omständigheter (Björneloo 2007, s.21).

Borg (2011) å andra sidan beskriver att vissa forskare är kritiska till det fria tolkningsutrymmet för att begreppet i sin struktur är motsägelsefullt medan andra forskare anser att begreppet har blivit populärt just för att i det har lämnats utrymme för fri tolkning som ger möjlighet till enskilda individer att definiera begreppet efter sina egna behov (Borg 2011, s.13). Vidare beskriver Borg (2011) att olika tolkningar av begreppet hållbar utveckling har möjliggjort att begreppet kan användas för eget syfte, t.ex. i olika förhandlingar mellan staten och olika företag (Borg 2011, s. 13–14).

Jickling (2005) kritiserar begreppets möjlighet till fri tolkning för han anser att den fria tolkningsmöjligheten kan leda till urvattning av begreppet istället för att belysa detta komplexa begrepps betydelse (Jickling 2005, s. 251–257).

Även Skolverket (2012) beskriver att begreppet hållbar utveckling är ett begrepp som har en odefinierad struktur därför finns det enligt Skolverket (2012) över 300 olika definitioner av begreppet hållbar utveckling. Vidare beskriver Skolverket (2012) att den mest använda definitionen av begreppet hållbar utveckling är Brundtlandskommissionens definition (Skolverket 2012).

2.2 Tre perspektiv på hållbar utveckling

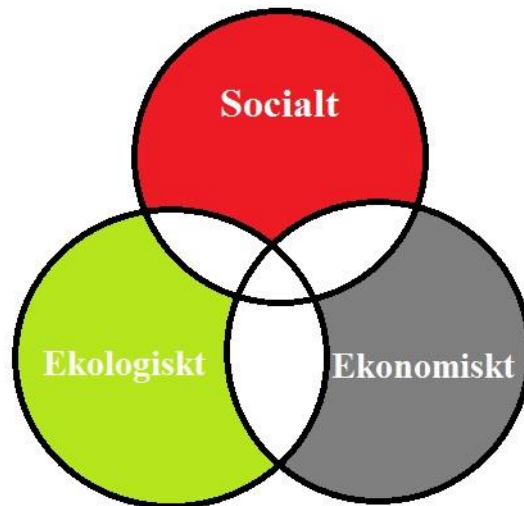
Borg (2011) har identifierat tre olika sätt att se på begreppet hållbar utveckling.

Det första synsättet handlar bara om ekologisk hållbarhet. Detta betyder en hållbar produktionsnivå för ekosystemet. En hållbar produktionsnivå som kommer att bevara den biologiska mångfalden och bevara ekosystemens helhet. I detta synsätt anses inte samhällets utveckling som något viktigt utan det placerar bevarande av mångfalden på första plats. Kritiken mot det här synsättet, som även kallas för extremt ekologiskt perspektiv, kommer från dem som har en antropocentrisk syn på utveckling. Kritikerna menar att man inte kan strunta i samhällets behov bara för att bevara naturen eller ekosystemet (Borg 2011, s.13).

I det andra synsättet på hållbarhet är den ekonomiska tillväxten det centrala. En ekonomisk hållbarhet som syftar till att bevara eller öka kapitalet, i de fall det är möjligt att ersätta naturkapitalet med människotillverkat kapital, just för att naturen anses vara en resurs som människan kan använda. Denna fria användning av naturen för ekonomisk tillväxt har missbrukats av regeringar och multinationella företag. Missbruket av naturresurser innebär en enorm kostnad för naturen, därför är ett nationalekonomiskt perspektiv hårt kritiserat av ekologiska ekonomer som menar att naturkapitalet ska bevaras för framtida generationer med, och om möjligt en nolltillväxt (Borg 2011, s.14).

Det tredje synsättet enligt Borg (2011) är att se hållbar utveckling ur ett holistiskt perspektiv. Ett holistiskt perspektiv som kombinerar ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter till en helhet. En integration som kräver ett holistiskt synsätt kommer att underlätta lösningen av naturens och

samhällets problem. Borg (2011) beskriver att i litteraturens anses endast ett holistiskt perspektiv vara det rätta perspektivet från vilket man bör se på hållbar utveckling (Borg 2011, s.15).

Figur 1 (egen figur). Ett integrerat holistiskt perspektiv av hållbar utveckling

Åt andra sidan beskriver Goodland (2002) att man inte kan rymma begreppets komplexitet i tre perspektiv. Han påstår att det saknas ett av de viktigaste perspektiven i det hela, nämligen perspektivet ”human sustainability”. En mänsklig hållbarhet som sätter mänskliga behov före allt annat just för att det kommer ge möjlighet till hållbar utveckling. Han beskriver att människan endast kommer att börja tänka på hållbar utveckling om grundläggande mänskliga behov i ett modernt samhälle är uppfyllda, behov som inkluderar vård, omsorg, kunskap, utbildning, ledarskap och service. Utan dessa grundläggande mänskliga behov är en hållbar utveckling omöjlig (Goodland 2002, s. 1–3).

2.3 Dimensionernas betydelse

Den ekologiska dimensionen rymmer allt som rör vår naturliga omgivning, exempelvis vattenkvalitén, bevarande av skog, klimatfrågor som rör luft-, land- och vattenkvalitet. När det gäller att definiera ekologisk hållbarhet går det enligt Kungliga tekniska högskolan (2015b)

väldigt lätt i jämförelse med de två andra dimensionerna av hållbarhet för att det är lätt att kontrollera hur ekosystemet påverkas av mänskliga aktiviteter, exempelvis är det lätt att räkna ut om naturen hinner återskapa uttagna resurser eller ej. För att den ekologiska hållbarheten ska vara möjlig behövs det kontroller av produktionen så att varor och tjänster inte överskrider naturens möjlighet till att återskapa de uttagna resurserna KTH (2015b).

Skillnaden mellan den ekonomiska dimensionen och de andra två dimensionerna av hållbar utveckling är att den ekonomiska dimensionen är skapad av människan och därför har vi möjlighet att tolka, definiera och påverka den dimensionen ur olika perspektiv för att främja hållbar utveckling. Ekonomiska dimensionen eller ekonomisk hållbarhet har två olika fundamentala definitioner i den akademiska världen. Den första definitionen beskriver ekonomiskt hållbarhet som en utveckling som inte påverkar naturen och samhället negativt med andra ord det sker en ökning av tillväxten och kapitalet utan att det påverkar naturen eller det sociala kapitalet. Den andra definitionen beskriver ekonomisk hållbarhet som en hållbarhet som innebär en ökad tillväxt. Tillväxten får ske på bekostnad av naturresurser, ekosystemtjänster och välfärd (KTH 2015a).

Social dimensionen enligt Kungliga tekniska högskolan (2016) handlar om välbefinnande, rättvisa, makt, rättigheter och en individs behov. Sociala dimensionen sätter individen i fokus, närmare bestämt att individens behov av att fysiska, psykologiska och egna mål sätts i centrum. Sociala dimensionen handlar inte om att tillgodose individens möjlighet till att uppfylla sina egna mål eller drömmar på en lokal nivå, istället handlar den om att ge möjlighet för individen att uppfylla sina drömmar på en global nivå. För att kunna försäkra att varje individ kan förverkliga sina mål/drömmar krävs att begrepp som rättvisa, makt och rättigheter finns där i sina fulla potentialer (KTH 2016).

2.4 Hållbar utveckling vid Karlstads universitet

”En medvetenhet om miljöfrågor och hållbar utveckling ska förmedlas till såväl studenter som personal, med syfte att initiera till nya tankesätt och stimulera till konkreta handlingar som främjar en hållbar utveckling” (Karlstads universitet 2016a, s.2).

I detta citat från Karlstads universitets miljöpolicy framstår det klart och tydligt att Karlstads universitet arbetar med hållbar utveckling och dess innebörd inom sin verksamhet. Arbetet med hållbar utveckling och hållbarhetsfrågor riktar sig inte bara till anställda utan även till studenter.

Vidare konstaterar jag, utifrån det tidigare citatet från Karlstads universitets miljöpolicy, att lärarstudenter borde ha träffat på begreppet hållbar utveckling under sina studier inom lärarprogrammet vid universitet förutsatt att Karlstads universitet följer sin miljöpolicy som de beskriver att de gör.

Vidare informerar Karlstads universitet på hemsida att hela verksamheten strävar efter att bidra till en hållbar utveckling, med andra ord, Karlstads universitet strävar mot att föra fram budskap om hållbar utveckling och dess innebörd inom sin verksamhet (Karlstads universitet 2017). På sin hemsida beskriver också Karlstads universitet att hela verksamheten aktivt arbetar med miljöfrågor med syfte att göra Karlstads universitet miljöcertifierat. Detta har ännu inte skett men Karlstads universitet ligger i topp på Naturvårdsverkets rankingsystem där Karlstads universitet har totalt 14 poäng av max 15 poäng. Anledningen till varför Karlstads universitet ännu inte har fått miljöcertifikat beror, enligt Karlstads universitet, på att det krävs en bättre miljöorienterad utbildningsinsats inom verksamheten samt att det krävs bättre dokumentationsarbete kring miljöfrågor (Karlstads universitet 2016b).

2.5 Hållbar utveckling i skollagen

I skollagen 2010 hittar jag inga lagar som klart och tydligt beskriver användning av begreppet hållbar utveckling i skolan men det finns vissa delar av skollagen som associerar om social hållbarhet i skolan som är en del av den sociala dimensionen av hållbar utveckling.

Vissa valda delar ur skollagen som pekar åt sociala hållbarheten till är:

”/.../ Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.” (Skolverket, 2010, 1 kap 5 §)

” /.../ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.” (Skolverket, 2010, 1 kap 4 §)

2.6 Hållbar utveckling i läroplanen för förskolan, förskoleklassen, grundskolan, fritidshemmet och gymnasium 2011

Från kapitalet om skolans uppdrag ur Läroplanen för förskolan 98, reviderat 2016:

”Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. /.../Verksamheten ska hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid.” (Skolverket 2016b, s.7)

Från kapitlet skolans uppdrag ur läroplan för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet 2011:

”Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.” (Skolverket 2017, s. 10)

Från kapitlet skolans uppdrag ur Läroplan för gymnasieskola 2011:

”Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.” (Skolverket 2011, s.7)

Från de ovan presenterade utdragen från skolans uppdrag ur läroplan för förskolan, förskoleklassen, grundskolan, fritidshemmet och gymnasium 2011, kan vi se att i all skolform finns bestämmelser, om att skolan har som uppdrag att lära ut om hållbar utveckling. Eftersom skolan har i sitt uppdrag i alla sina former att lära ut om hållbar utveckling sätter det krav enligt mig som blivande lärare att ta med mig djupa kunskaper om hållbar utveckling från högre utbildning. Även Borg (2011) beskriver att det finns behov av att blivande lärare tar med sig djupa kunskaper om hållbar utveckling från högre utbildning för att det kommer att leda till en bredare ansats i undervisningen om hållbar utveckling (Borg 2011, s. 18). I den kommande delen presenterar jag delar ur olika läroplaner för olika skolformer som innehåller bestämmelser om att dessa olika skolformer skall undervisa om hållbar utveckling.

2.7 Hållbar utveckling i internationella dokument

Det mest kända internationella dokumentet som handlar om hållbar utveckling är Agenda 21.

Detta är en omfattande och icke bindande plan som skall användas globalt och lokalt av organisationer, regeringar och grupper i varje område där det finns mänsklig påverkan på miljön. Problemet med Agenda 21 är att den har presterat väldigt svagt på världens politiska scen. 20 år efter Agenda 21 har FN:s kommitté kommit med en uppdatering av Agenda 21 som fick namn Agenda 2030 (FN-förbundet UNA SWEDEN 2017). Enligt FN:s avdelning för Sverige (UNA SWEDEN) är syftet med Agenda 2030 att förbättra det 20 år gamla globala handlingsprogrammet Agenda 21. Agenda 2030 kommer enligt FN att vara mer acceptabelt för deltagande stats- och regeringschefer. Agenda 2030, liksom Agenda 21, är ett förhållningsprogram för alla världens

länder. Alla länder har samma mål och samma kriterier och alla tre dimensionerna av hållbar utveckling är klart och tydligt inkluderade. (FN-förbundet UNA SWEDEN 2017a):

”Resultatet kallas för de globala målen för hållbar utveckling och de har tagits fram i en mycket öppen och inkluderande process. Stora delar av det internationella civila samhället har deltagit i processen, vilket är unikt. De tre dimensionerna av hållbar utveckling – den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga, är integrerade i de globala målen.” (FN-förbundet UNA SWEDEN 2017b)

Huvudmålen för Agenda 2030 är att skapa en global hållbar utveckling som ska förbättra livskvalitet för alla men för att kunna möjliggöra det behöver alla världens länder sträva mot samma mål (FN-förbundet UNA SWEDEN 2017b). I Agenda 2030 finns 17 mål för hållbar utveckling som riktar sig till Sverige. Syfte med dessa mål är att etablera en starkare hållbar utveckling som en del av global hållbar utveckling. En starkare hållbar utveckling innebär att vi gemensamt arbetar mot en global hållbar utveckling som kommer att öka livskvalitén för alla. Ett av de 17 målen är särskilt viktigt för skolan. Detta syftar till att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja ett livslångt lärande för alla. Den handlar inte bara om att alla barn får gå i skolan utan den handlar också om att utbildningen ska hålla en god standard (Regeringskansliet - Agenda 2030. 2012, s. 6).

”Vi åtar oss att erbjuda inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet på alla nivåer – förskola, grundskole- och gymnasieutbildning, högre utbildning samt yrkesutbildning. Alla människor, oavsett kön, ålder, ras eller etnicitet, liksom personer med funktionsnedsättning, migranter, ursprungsfolk, barn och ungdomar, särskilt de i utsatta situationer, ska ha tillgång till livslångt lärande som hjälper dem att förvärva nödvändiga kunskaper och färdigheter för att ta tillvara de möjligheter som ges och delta i samhället fullt ut.” (Regeringskansliet - Agenda 2030. 2012, s. 6)

3 TIDIGARE FORSKNING

Det har gjorts många olika studier om lärande och undervisning i hållbar utveckling men det har gjorts väldigt få studier om hur lärarstudenter förstår begreppet hållbar utveckling. I första delen under punkt 3.1 presenteras två studier som har gjorts i Sverige samt en internationell studie om hur studenter och lärarstudenter förstår begreppet hållbar utveckling. I den andra delen under punkt 3.2 presenteras den senaste och aktuella forskningen inom lärande och undervisning om hållbar utveckling.

3.1 Tidigare forskning om hur studenter och lärarstudenter förstår begreppet hållbar utveckling

I Sverige

Jonsson (2007) har i sin doktorsavhandling ”*Mångsynthet och mångfald. Om lärarstudenters förståelse av och undervisning för hållbar utveckling*” undersökt via kvalitativ intervjumetod hur lärarstudenter på Luleå tekniska universitet förstår begreppet hållbar utveckling och i sin undersökning har han kommit fram till att lärarstudenter har en spekulativ bild av begreppet hållbar utveckling. Med spekulativ bild menar Jonsson (2007) att lärarstudenter inte uttrycker djupa kunskaper om begreppet hållbar utveckling vilket leder till att de spekulerar om svaret, med andra ord lärarstudenter hade svaga kunskaper om begreppet hållbar utveckling (Jonsson 2007, s.76–77, 91–92). Vidare beskriver Jonsson (2007) att lärarstudenter har svaga kunskaper om helhetsbilden av hållbar utveckling. Lärarstudenter kunde väldigt lite eller ingenting om holistisk integration av dimensionerna samtidigt kunde inte lärarstudenterna dela upp begreppet hållbar utveckling i tre olika dimensioner av hållbarhet utan istället spekulerade de fram olika delar av hållbar utveckling som enligt dem själva passade ihop eller hängde ihop (Jonsson 2007, s.89–90,77).

Lagrell (2009), som student vid Göteborg universitet, har skrivit en C-uppsats som undersöker hur studenter på Göteborg universitet förstår begreppet hållbar utveckling. Hon har genom en enkätundersökning kommit fram till att studenter vid Göteborg universitet förstår hållbar utveckling enbart utifrån den ekologiska dimensionen och att de inte beaktar de andra två dimensionerna alls. Vidare visar Lagrells (2009) studie att studenter vid Göteborgs universitet har en positiv inställning till hållbar utveckling (Lagrell 2009, s.3, 32–34).

Internationellt

Kogawa (2007) har vid universitetet i Plymouth, England gjort en enkätundersökning om hur studenter vid Plymouth universitet förstår begreppet hållbar utveckling samt vad de har för attityder till begreppet hållbar utveckling. Resultatet i denna studie visade att studenterna i hög grad associerar hållbar utveckling enbart med miljömässiga dimensionen medan de två andra dimensionerna inte nämns alls eller nämns i liten omfattning. Vidare visade studien att studenterna hade en positiv inställning till begreppet hållbar utveckling. (Kagawa 2007, s.322–332, 334–335).

3.2 Lärande och undervisning om hållbar utveckling

Björneloo (2007) presenterar i sin avhandling *Innebörder av hållbar utveckling* fem tematiska områden utifrån vilka lärarna kan utveckla sin undervisning om hållbar utveckling. Dessa fem temaområden ligger till grund för undervisning om hållbar utveckling:

-Helheter och sammanhang, med helheter och sammanhang menar Björneloo (2007) att elever måste få chansen att möta helheter och komplexa sammanhang i skolan samt att de måste kunna få chansen att jämföra de egna livsvillkoren med andras. På det viset kommer elever att få en förståelse för ekologiska sammanhang samt att de kommer förstå att den mänskliga kulturen har en direkt påverkan på naturen (Björneloo 2007, s. 93).

-Delaktighet och ansvar, med delaktighet och ansvar beskriver Björneloo (2007) att det är lärarens arbete att få elevernas förståelse för att de har ett inflytande på sin omgivning, ett inflytande genom olika val som de gör. Deras val kan få positiva eller negativa konsekvenser för dem själva och andra eftersom valen kan påverka dem själva och andra och därför är det viktigt att elever förstår att det är de själva som ansvarar för sina val (Björneloo 2007, s. 93–95).

-Inlevelse och förståelse, med inlevelse och förståelse beskriver Björneloo (2007) att lärare måste arbeta med att väcka elevers vilja att identifiera sig med andra och på det viset få en bild av andras perspektiv. Genom att känna till andras perspektiv kommer elever att få en förståelse och empati för andra människor i sin närhet men också för andra

människor i andra länder. Elever kommer, genom att ha förståelse för andra människor, att förstå att alla är lika värda och att alla människor har samma rättigheter oberoende var de kommer ifrån (Björneloo 2007, s. 94).

-Självkänsla och kommunikationsförmåga, med självkänsla och kommunikationsförmåga menar Björneloo (2007) att lärare behöver lära ut till elever att de med tiden kommer att utvecklas och lära sig många olika saker och på det viset kommer lärare att stärka deras självkänsla. Med en stark självkänsla kommer elever att få en medvetenhet om att de har kraft och möjlighet att ta ansvar och att de inte behöver vara offer i samhället. För att säkra att elever skapar sig en stark självkänsla behöver de först skaffa en bra kommunikationsförmåga. En bra kommunikationsförmåga kräver en språklig säkerhet och en allsidig rörelserepertoar. Rätta vägen som kommer att leda till att elever utvecklar stark självkänsla och bra kommunikationsförmåga är att försätta dem i olika situationer där de behöver delta i samtal med andra, där de måste uttrycka sig och sätta sig in i andras tankar (Björneloo 2007, s. 94).

-Förmåga att lära, med förmåga att lära säger Björneloo (2007) att det är läraren som behöver göra eleverna medvetna om att de har förmåga att lära sig nya saker. Det är upp till läraren att göra innehållet begripligt och intressant för elever och på det viset kommer läraren att väcka elevers medvetenhet om att de kan lära sig och att de kan använda olika redskap och metoder i sin inläring (Björneloo 2007, s. 94–95).

Björneloo (2007) beskriver i sin studie *"Innebörder av hållbar utveckling: En studie av lärares utsagor om undervisning"* att lärarnas undervisning oftast fokuserar på handlingar. Det problematiska med att lärarna fokuserar på handlingar ligger i att lärarna oftast missar syftet med sina handlingar. Lärarna tänker oftast på "hur"-frågor med sina handlingar men lägger nästan ingen vikt vid vad det är som deras elever kommer lära sig från de tänkta handlingarna (Björneloo 2007, s. 43). Till exempel på en geografilektion kan läraren fokusera på vilken undervisningsteknik som hen kommer att använda i undervisningen och ta innehållet av lektionen för givet. Vidare beskriver Björneloo (2007) att det här pedagogiska tankesättet kan vara problematiskt för elever för att de handlingar som lärare tänker på oftast saknar betydelse för

elever och därför behöver innehållet i undervisningen stå i fokus och vara betydelsefullt för elever (Björneloo 2007, s. 43).

Sandhal (2012) beskriver i sin studie ”*Lärande om hållbar utveckling*” att det är viktigt att behandla innehållet i begreppet hållbar utveckling utifrån flera olika kunskapsområden för att endast då kommer man att uppnå ett holistiskt perspektiv. För att behandla hållbar utveckling ur ett holistiskt perspektiv behöver lärare ta hjälp av andra ämnen och inte enbart behandla frågor om hållbar utveckling utifrån sitt eget ämne. Vidare beskriver Sandhal (2012) att lärare borde behandla frågor om hållbar utveckling utifrån både lokalt och globalt perspektiv för att det kommer att öka elevers intresse för hållbarhetsfrågor (Sandhal 2012, s. 7–12).

Å andra sidan beskriver Borg (2011) att lärare inte har problem med det pedagogiska arbetssättet när det gäller begreppet hållbar utveckling, de har däremot svårt att förstå begreppet. Det är begreppet hållbar utveckling som är svårbegripligt för lärare. Vidare beskriver Borg (2011) att tidigare forskning har visat att de flesta lärare tolkar begreppet hållbar utveckling enbart utifrån ekologisk dimensionen utan att i någon utsträckning betrakta de andra två dimensionerna. För att lärare ska få bättre kunskaper om begreppet hållbar utveckling behöver de enligt Borg (2011) skaffa sig ett helhetsperspektiv på begreppet. Vidare beskriver Borg (2011) att de lärare som har ett helhetsperspektiv på begreppet hållbar utveckling kommer att använda ett bredare angreppssätt i undervisningen om hållbar utveckling, medan de lärare som har en svag förståelse av helhetsperspektivet kommer använda ett svagt angreppssätt i undervisning om hållbar utveckling (Borg 2011, s. 14–20).

3.3 Att arbeta med abstrakta begrepp

Björneloo (2007) beskriver att begreppet hållbar utveckling har kritiserats för sin komplexitet och vaghet (Borg 2007, s.14). Det håller Kofi Annan (2014) med om genom att han tillägger att begreppet hållbar utveckling är ett abstract begrepp, vilket skapar svårigheter med förverkligande av det (Kofi Annan 2014 se Björneloo 2007, sida 14). Det är inte bara begreppet hållbar utveckling som är ett abstrakt begrepp utan det finns tusentals olika abstrakta begrepp som till exempel: kärlek, trygghet, säkerhet, lycka, frihet osv. Abstrakta begrepp är begrepp som inte har en klar och tydlig definition, därför kräver abstrakta begrepp att man ska tänka om och formulera sin egen uppfattning av dem (Klartecken 2018).

Skolverket (2016c) beskriver att alla skolämnen har sina egna abstrakta begrepp och kräver att eleverna ska förstå dem, medan lärarna själva tycker att det är svårt att undervisa om abstrakta begrepp. Svårigheten ligger i att göra det begripligt för elever (Skolverket 2016c). Vidare beskriver Skolverket (2016c) att elever förstår abstrakta begrepp utifrån sina tidigare unika kunskaper och erfarenheter, därför att lärande och undervisning om abstrakta begrepp är en aktiv process. Forskning har enligt Skolverket (2016c) visat att det är bra att använda olika representationer för att förklara ett abstract begrepp, därför rekommenderar Skolverket (2016c) till lärare att aktivt använda olika representationer när de ska undervisa om ett abstrakt begrepp, samt att det är tidskrävande att få elever att förstå ett begrepp. Björneloo beskriver att bristande förmåga att få elever att förstå det abstrakta begreppet hållbar utveckling ligger hos läraren och inte hos eleverna. Det är lärarnas kunskaper om hållbar utveckling som bestämmer hur väl elever kommer att förstå begreppet hållbar utveckling (Björneloo 2007, s.22,76,77, 150).

3.4 Undervisnings-och lärandesituation

Hedefalk (2014) och Rudsberg (2014) beskriver båda att lärarens roll i undervisning om hållbar utveckling har en avgörande roll (Hedefalk 2014, s.34; Rudsberg 2014, s.25–26). Rudsberg (2014) beskriver att det är väldigt viktigt att lärare tillåter sina elever att testa olika perspektiv och värderingar om hållbar undervisning genom olika övningar. Det kommer att leda till att elever stärker sina kunskaper om hållbar utveckling (Rudsberg 2014, 55–56).

Både Hedefalk (2014) och Rudsberg (2014) är överens om att diskussionen är en viktig faktor i undervisningen om hållbar utveckling. Genom diskussion lär sig elever att formulera sina egna argument med vilka de stärker sina kunskaper om hållbar utveckling (Hedefalk 2014, s.9-10; Rudsberg 2014, s.9). Rudsberg (2014) beskriver vidare att elevers deltagande i en diskussion kan leda till att deras uppfattning av begreppet hållbar utveckling förändras eller stärks för att diskussions situation kräver av eleven att försvara och resonera kring sin egen uppfattning av begreppet hållbar utveckling (Rudsberg 2014, s.10).

Uppsala universitet (2014) beskriver på sin hemsida:

” /.../ lärande om hållbar utveckling är komplext och att det i praktiken är många faktorer som påverkar lärandet, såsom tidigare erfarenheter, vilka texter man läser, vad lärarna och barnen gör och pratar om.” (Uppsala universitet 2014).

4 METOD

I litteraturen beskrivs två vetenskapliga metoder, kvalitativa och kvantitativa metoder, som används inom forskning och vetenskapligt arbete. Kvalitativ metod enligt Holme & Solvang (2010) har som syfte att hjälpa forskaren att få en djupare förståelse av problemet genom att metoden skapar en närhet mellan forskare och undersökningsenhet vilket underlättar för forskare att få fram beskrivande svar från undersökningsenheten om problemet. Å andra sidan är kvantitativa metoder mer formaliserade och präglas av en distans mellan forskare och undersökningsenhet. Kvantitativ metod är en statistisk metod medan kvalitativ metod har som syfte att få en förståelse av problemet (Holme & Solvang 2010, s. 14). Eftersom jag vill ha beskrivande svar från undersökningsenheter, har jag använt mig utav kvalitativ metod för att belysa hur lärarstudenter vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess innebörd.

Ur kvalitativ metod har jag använt mig av en specifik metod som heter kvalitativ intervju. Anledning till varför jag har använt mig av kvalitativa intervjun är att kvalitativ intervju har som styrka att skapa en tillit mellan forskare och undersökningsenhet för att undersökningssituationen liknar en vardaglig social situation där två personer samtalar. Detta innebär att samtalets förlopp påverkas väldigt lite av forskaren utan avsikten från forskarens sida är i stället att få undersökningsenheten att påverka samtalet. Forskarens påverkan på samtalet syftar till att skapa tematiska ramar för samtalet för att försäkra sig att man får svar på frågor som man vill belysa (Holme & Solvang 2010, s. 99). Genom att låta undersökningsenheter påverka samtalet kommer undersökningsenheter att ”viska fram” den information som vi letar efter för att få svar på vår frågeställning (Laursen 1979 se Holme & Solvang 2010, s. 99).

4.1 Intervjufrågor

När jag arbetade fram intervjufrågor hade jag en viss uppfattning om vilka faktorer som var relevanta för uppsatsens frågeställningar. Dessa frågor har jag skrivit ner i intervjumanualen så att alla lärarstudenter som ingick i undersökningen fick samma frågor.

Frågor ”*Hur många terminer har du läst inom lärarprogrammet?*” och ”*Vilka ämnen har du läst hittills?*” ställde jag för att få reda på lärarstudenters bakgrund samt med hjälp av deras svar på frågorna kunde jag avgöra om de passar in i mitt urval.

Vidare med frågan ”*Har du hört om begreppet hållbar utveckling?*” ville jag få reda på om de intervjuade lärarstudenterna kände till begreppet hållbar utveckling. Denna fråga använde jag för att eliminera de lärarstudenter som inte kände till begreppet hållbar utveckling, med andra ord ansåg jag att det skulle vara absurt att intervjua lärarstudenter som inte känner till begreppet hållbar utveckling med tanke på uppsatsens frågeställning.

Frågan ”*Vad betyder hållbar utveckling för dig?*” ställde jag för att få reda på om de intervjuade lärarstudenterna hade någon egen definition av begreppet hållbar samt att svaret på frågan gav mig en klarare bild av hur de förstår begreppet och att får svar på uppsatsens första frågeställning ”*Vad betyder hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenterna?*”

För att få en djupare bild av hur lärarstudenter förstår begreppet hållbar utveckling och dess innebörd ställde jag frågor ”*I litteraturen beskrivs ofta hållbar utveckling som ett begrepp som har tre dimensioner, ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Hur väl känner du till dessa dimensioner och vad betyder de för dig?*” och ”*Finner du några svårigheter med att integrera dessa dimensioner med varandra?*” samt för att få svar på uppsatsens andra frågeställning ”*Vad betyder de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenterna och hur ser dessa lärarstudenter på samspelet mellan dessa dimensioner?*”

När det gäller frågeställningar beskriver Holme & Solvang (2010) att forskare inte alltid behöver följa frågor från intervju manualen från punkt till punkt utan det viktigaste är att intervjun täcker det område som frågorna vill belysa. Under intervjuens lopp kan andra idéer och uppfattningar dyka upp som kan påverka eller omformulera vissa frågor i intervjumanualen och detta har jag tagit hänsyn till (Holme & Solvang 2010, s.100–101).

4.2 Urval

Holme & Solvan (2010) beskriver att urvalet av undersökningsenheter vid användning av kvalitativ intervjumetod är en avgörande del av undersökningen. Om det händer att man får med fel personer i urvalet kan hela undersökningen bli felaktig i förhållande till utgångspunkten eller frågeställningen (Holme & Solvang 2010, s.101). För att säkra att inte fel person hamnar i urvalet beskriver Martin Hamersley och Paul Atkinson (1987) i sin bok *Fältmetodik* att urvalet av undersökningsenheter eller fall inte bör ske vare sig slumpmässigt eller tillfälligt. Den borde ske

systematiskt utifrån vissa medvetet formulerade kriterier som är teoretiskt och strategiskt definierade (Hamersley & Atkinson 1987 se Holme & Solvang 2010, s. 106).

Min strategi och teori för urvalet av undersökningsenheter för denna undersökning var att endast lärarstudenter som har läst minst en termin inom lärarprogrammet eller 30 högskolepoäng inom lärarprogrammet fick delta i undersökningen. Inom 30 högskolepoäng har lärarstudenter hunnit läsa en hel kurs inom sitt första valda ämne och på det visset har de hunnit, enligt mig, att etablera en bild av sin utbildning. Jag anser att lärarstudenter som har läst minst en termin eller 30 högskolepoäng borde ha hunnit möta begreppet hållbar utveckling inom sina studier på lärarprogrammet med tanke på högskolelagen kapitel 1, 5§ och Karlstads universitets miljöpolicy (se sidor 2, 6).

Tjugo lärarstudenter som har läst längre än en termin eller 30 högskolepoäng inom lärarprogrammet på Karlstads universitet har deltagit i denna undersökning. Lärarstudenterna är slumpmässigt valda till denna studie vilket garanterar en variation i deras svar. Jag har använt mig av samma frågemanual vid intervjuerna med dessa lärarstudenter vilket har underlättat att jämföra deras svar med varandra. Genom analys av likheter och olikheter i deras svar, och jämförelse av deras svar med uppsatsens bakgrund och tidigare forskning, har jag kunnat skapa en bild om deras förståelse av begreppet hållbar utveckling.

4.3 Intervjusituationer

Jag har i denna undersökning tagit hänsyn till intervjusituationen för att det är en mycket krävande situation för både forskaren och undersökningsenheten, därför behöver forskare enligt Holme & Solvang (2010) ha en förmåga att sätta sig in i situationen och förstå hur undersökningsenheten upplever sin situation. Forskare behöver kunna följa upp och förstå de områden som undersökningsenheten berättar om för att få fram intressanta och användbara fakta om problemområdet. För att säkra att undersökningsenheten fritt, utan någon påtryckning eller tvång, får uttrycka sig behöver forskaren hela tiden vara uppmärksam och öppen i intervjusituationen. Det krävs, från forskarens sida, att hela tiden redovisa och argumentera för sina åsikter, med andra ord, det räcker inte bara med att sitta och sätta kryss i olika rutor under tiden man lyssnar på undersökningsenheten. Om forskaren lyckas med detta kommer den intervjuade att uppleva att vi lyssnar på hans svar och att vi tar hans uppfattningar på allvar då

kan detta leda till att det skapas en bra relation mellan forskaren och undersökningsenheten; en relation som präglas av tillit vilket kan leda till att intervjusituationen blir meningsfull för båda sidor. Det finns ingen garanti att det blir så för det finns alltid en risk att intervjusituationen får en falsk eller oäkta karaktär. (Holme & Solvang 2010, s. 105–106).

4.4 Forskningsprocess och etiska val

I denna undersökning har jag tagit hänsyn till forskningsprocessen och etiska val för att garantera personskydd och respekt till undersökningsenheters integritet som Holm & Solvang (2010) beskriver i sin bok *Forskningsmetodik*. Holm & Solvang (2010) beskriver sex olika krav på forskaren som måste uppfyllas i en undersökning för att garantera personskydd och respekt för undersökningsenheters integritet men endast fyra av dem har använts i denna undersökning, de andra två används inte för att de ägnar sig åt den kvalitativa metoden observation och därför är de irrelevanta för metoden kvalitativ intervjuteknik. De följande fyra krav har jag tagit hänsyn till vid intervjuerna och senare vid bearbetning och analys av den information som undersökningsenheter har lämnat in under intervjuerna:

-Vara informerad. Undersökningsenheten måste få veta att hen ingår i en undersökning och hens deltagande måste vara frivilligt. Undersökningsenheten har rätt att få veta i vilken undersökning hen deltar, vad undersökningen handlar om, vem kommer att ta del av undersökningen och vad kommer den att användas till. Vidare har undersökningsenheten rätt att bestämma vilken information hen vill lämna samt det är forskaren som måste ta ställning till den information som undersökningsenheten lämnar till undersökningen (Holme & Solvang 2010, s. 335).

-Diskretion. Forskare i en intervjusituation måste kunna lova diskretion rörande information som hen har fått från undersökningsenheten om undersökningsenheten kräver det eller om den information som forskaren har fått från undersökningsenheten kan leda till negativa följder för undersökningsenhetens integritet eller hälsa. Det är forskaren som ansvarar och som måste garantera anonymitet, konfidentialitet och tystnadsplikt åt undersökningsenheten i en undersökning (Holme & Solvang 2010, s. 335).

-Skydd för psykisk och fysisk integritet. Det finns alltid risk att en undersökning sätter undersökningsenheten i en utsatt situation. För att förebygga skadliga följder för

undersökningsenheten i undersökningen behöver vi lägga upp vår undersökning så bra som möjligt så att den inte skapar några skadliga följder för undersökningsenhetens psykiska och fysiska hälsa (Holme & Solvang 2010, s. 334).

- *Fullständighet*. Det är viktigt att forskare redovisar så fullständigt som möjligt om det som undersökningsenheten berättar (Holme & Solvang 2010, s. 334).

4.5 Reliabilitet och validitet

Dalen (2015) beskriver att reliabilitet handlar om att en undersökning och den information som har tillkommit i undersökningen är trovärdig (Dalen 2015, s. 115). Under mina intervjuer jag har inte haft några ledande frågor. Alla frågor som jag har använt vid intervjuer har varit i förväg skrivna och definierade i intervjumanualen utifrån studiens frågeställning. Alla undersökningsenheter har fått samma frågor och deras svar har spelats in via telefon med appen ”Smart Recorder”. Efter intervjuerna har jag transkriberat de inspelade intervjuerna och sedan kontrolläst transkriberingarna för att säkra att det som undersökningsenheter har sagt under intervjuerna finns med i transkriptionerna.

Den stora kritiken mot den kvalitativa intervjumetoden är validiteten (Dalen 2015, s.116).

Validitet handlar om att en studie undersöker det som den verkligen vill undersöka, med andra ord, om jag har undersökt det som jag ville undersöka. Det vill säga om svaret jag har fått under intervjuerna från mitt urval verkligen har besvarat studiens syfte, nämligen hur lärarstudenter på lärarprogrammet vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling. Eftersom denna undersökning endast har 20 lärarstudenter som har deltagit i undersökningen kan detta ha påverkat både reliabiliteten och validiteten i undersökningen. Mitt urvalsförfarande till min undersökning har varit att jag har lagt ut förfrågningar om deltagande i en intervjustudie på IT:s Learning (en gemensam forumsida som alla studenter på Karlstads universitet har tillgång till), Facebook gruppen ”Ämneslärare KAU” (en grupp som lärarstudenter själva har skapat), via Studentkåren och Läsk, gjort direkta förfrågningar samt att jag manuellt har skickat förfrågningar till de lärarstudenter som fanns med på IT:s Learning och på Facebook. 27 lärarstudenter har svarat positivt att de vill delta i undersökningen. Utifrån dessa 27 lärarstudenter var det 20 som passade in i mitt urval. Alla 20 lärarstudenter har intervjuats enskilt för att inte påverka varandras

svar och deras svar har gett mig den information som behövdes för att besvara uppsatsens två huvudfrågeställningar.

4.6 Lärarstudenternas bakgrund

L-student 1 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet religion, 30 högskolepoäng inom ämnet samhällskunskap och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 2 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet historia, 30 högskolepoäng inom ämnet samhällskunskap och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 3 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet idrott och hälsa, 30 högskolepoäng inom historia och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 4 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet matematik, 30 högskolepoäng inom ämnet fysik och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 5 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet samhällskunskap, 30 högskolepoäng inom ämnet historia och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 6 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet engelska, 30 högskolepoäng inom samhällskunskap och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 7 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet biologi, 30 högskolepoäng inom ämnet kemi, 30 högskolepoäng inom ämnet religion och 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter.

L-student 8 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet historia.

L-student 9 har hittills läst 30 högskolepoäng inom svenska, 30 högskolepoäng inom ämnet historia.

L-student 10 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet historia.

L-student 11 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet samhällskunskap.

L-student 12 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet geografi.

L-student 13 har hittills läst 90 högskolepoäng inom ämnet matematik, 30 högskolepoäng inom de gemensamma ämnena för alla lärarstudenter, 30 högskolepoäng inom kemi.

L-student 14 har hittills läst 60 högskolepoäng inom ämnet spanska.

L-student 15 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet kemi.

L-student 16 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet svenska.

L-student 17 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet engelska.

L-student 18 har hittills läst 30 högskolepoäng inom ämnet samhällskunskap.

L-student 19 har hittills läst 60 högskolepoäng inom ämnet matematik.

L-student 20 har hittills läst 60 högskolepoäng inom ämnet engelska.

5 RESULTAT

I detta kapitel redovisar jag resultaten jag har fått från mina intervjuer med 20 lärarstudenter från Karlstads universitet. I kapitlet presenterar jag lärarstudenters svar på mina frågeställningar och senare i analysdelen analyserar jag deras svar utifrån uppsatsens bakgrund och tidigare forskning.

Detta kapitel har jag delat upp i två olika delar utifrån uppsatsens två huvudfrågeställningar om 1) betydelsen av hållbar utveckling och 2) betydelsen om tre olika dimensioner av hållbar utveckling.

5.1 Vad betyder hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenterna

20 lärarstudenter från Karlstads universitet har besvarat frågan ”Vad betyder hållbar utveckling för dig?”. 16 av dem gav en egen tolkning av begreppet hållbar utveckling medan resterande fyra (L-student 4, L-student 7, L-student 10, L-student 16) inte gav någon egen uppfattning eller beskrivning om hur de tolkar begreppet hållbar utveckling.

L-student 1 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Om någon skulle fråga mig vad hållbar utveckling är för mig, då tänker jag på vad ordet förslår betyder. Att man kan använda en resurs i ett läge eller inom ett system utan att försämra miljön. Som till exempel att vi kan utvinna ström från naturen utan att naturen tar styrk av det då är det enligt mig en hållbar utveckling. Det är den betydelse hållbar utveckling har för mig. Miljöperspektivet är viktigt här, att vi kan ta från naturen utan att den tar stryk.”

L-student 2 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”För mig betyder hållbar utveckling att miljöutsläppet minskas och att vi mår bättre”. På min följdfråga: ”Förklara gärna” svarar L-student 2 följande: ” Jo då menar jag att vi slutar förstöra naturen genom att vi slutar släppa ut massa med olika skit”.

L-student 3 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Det är att vi börjar ta hand om vår miljö, slutar med överkonsumtion och minskar utsläppet.” På min följdfråga ”Förklara gärna” svarar L-student 3 följande: ”Vi köper och köper men vi tänker inte på naturen och andra.”

L-student 4 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Har inte tänkt på det innan. Det kan vara att vi ska ha hållbar utveckling.... Jag vet inte, eller, haha”.

L-student 5 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Det är typ. Vi lär oss att det är tre inriktningar inom hållbar utveckling. Det är social, miljö och ekonomisk. Allting kopplas ihop och till konsumtion tycker jag. För att vi utvecklas och vill ha mer och mer. Det som en krets lopp. Det slutar inte, det snurrar.”

L-student 6 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Hållbar utveckling. Att utveckling ska vara hållbar”. På min följdfråga ”Förklara gärna” svara L-student 7: ”Vi ska inte förstöra naturen. Det ska vara hållbart.”

L-student 7 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Jag har läst om det innan, det var ett tag sen. Jag kommer inte ihåg men jag kunde det då” På min följdfråga ”Kan du snälla försöka?” svara L-student 7: ”Det var ett tag sen. Det är svårt att komma ihåg”.

L-student 8 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Jag ser det mycket liksom miljöaspekten. Vilka resurser kan vi fortsätta att använda utan att förvärra klimatet och såna saker? Är det hållbart att försätta köra bensin drivna bilar när det finns elbilar? Det är den aspekten som jag har på hållbar utveckling.”

L-student 9 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”För mig betyder det att man lever på ett sätt så att världen inte skadas. Då tänker jag på fossila bränslen och annat som skadar planeten.”

L-student 10 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Jag har hört talas om hållbar utveckling men jag vet inte vad det är.”

L-student 11 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Det är som det heter. Det ska utveckla utvecklas och vara hållbar. Det ska inte vara pang, utvecklas och inte vara hållbar. Du ska bygga saker från grunden. Det är som att bygga ett hus.”

L-student 12 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Vi har tre olika dimensioner, som heter: social, ekologisk, ekonomisk och de berör varandra. Vi arbetar med dimensioner så att de inte går för mycket i varandra men samtidigt gör de det. Vi säger att ekonomi utvecklas och naturen har det bra.”

L-student 13 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Jag tänker mig som ett perfekt matematiskt bevis. Det ska vara vattentät. När man tänker på hållbar utveckling, det har med allt att göra. Livet skall kunna vara det samma, som att vara i en relation. Det ska vara hållbart mellan maken och mig, annars det är inte hållbar i längden. Det är som att skapa ett kretslopp mellan jobb, relation, livet. Ingenting ska gå till spillo.”

L-student 14 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Mänsklig hållbarhet. Om du vill att människan ska leva bättre då gäller det skola, skola. Ta till exempel Turkiet kolla där har vi inte det. Ingen samhällsutveckling. Det handlar om hur vi utbildar folket.”

L-student 15 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Allt är hållbar utveckling, men det finns ingen hållbar utveckling. Den har försvunnit med pengar och allt annat. De stora har förstört det. Det är vi människor som har förstört den. Det började med indianerna och den är förstörd.”

L-student 16 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Ja du! Vad är din nästa fråga?”

L-student 17 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”När jag går med hundar ser jag hur folk slänger saker, det är inte hållbart. Hur kan det vara så att vi bara slänger. Varför inte ge bort?”

L-student 18 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Att se till att jordens resurser kan förnyas och finnas kvar till nästa kommande generation. Att inte förstöra planeten helt enkelt.”

L-student 19 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Till exempel det kommer en jordbävning på 0,5 och allt går sönder, då är det inte hållbart. Inte hållbart i längden. Hur hållbar är livet? Det är hållbar utveckling”

L-student 20 beskrev begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

”Absolut bror. Det är att göra livet bra, som vi har i Sverige. Pengar bror, det är allt.”

5.2 Vad betyder de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling för de intervjuade lärarstudenter och hur ser de på samspelet mellan dessa dimensioner?

Tjugo lärarstudenter från Karlstads universitet har fått frågorna *”I litteraturen beskrivs ofta hållbar utveckling som ett begrepp som har tre dimensioner, ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Hur väl känner du till dessa dimensioner och vad betyder dessa dimensioner för dig?”* och *”Finner du några svårigheter med att integrera dimensionerna med varandra?”*. Enbart fyra lärarstudenter (, L-student 5, L-student 9, L-student 11, L-student 12, L-student 20) har svarat positivt till att de känner till de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling och deras integration medan de resterande 15 lärarstudenterna svarade att de inte kände till de olika dimensionerna av hållbar utveckling och deras samspel.

L-student 1 svarade följande:

”Jag vet inte”.

L-student 2 svarade följande:

”Ah, nej.”

L-student 3 svarade följande:

”Nej!”

L-student 4 svarade följande:

”Vad? Nej.”

L-student 5 svarade följande:

” Ekonomisk hållbar utveckling, den bygger på att man ska konsumera. Social utveckling betyder att länderna utvecklas, att de får bättre regeringar, institutioner, mänskliga rättigheter. Till exempel kan vi kolla på Kina när de får bättre då släpper de ut mer och då blir den miljömässiga utvecklingen sämre. Det känns som att hållbar utveckling inte går hand i hand, om du fattar vad jag menar. Den miljömässiga utvecklingen går neråt oftast. Att utveckla och inte gå neråt är svårt. Dessa dimensioner går hand i hand. Den svåraste dimensionen för mig att fatta är social utveckling. Man vet inte hur man definierar social utveckling, vilka länder har kommit längst. Hur jämför man det? Det är svårt.”

L-student 6 svarade följande:

”Nej.”

L-student 7 svarade följande:

”Kommer inte ihåg.”

L-student 8 svarade följande:

”Nej.”

L-student 9 svarade följande:

”Det är väl, jag vet att finns folk som utvecklar alla möjliga innovationer inom dessa ämnen, och vad jag vet måste det ske förändring, annars går vi under.”

L-student 10 svarade följande:

”Nej.”

L-student 11 svarade följande:

”Jag kan räkna tusen olika grunder. Det beror på vad man gör i livet.”

På min följdfråga: *”Kan du utveckla det?”* svarar L-student 11: *”Vi kan sitta i timmar här och diskutera såna saker. Inte nu!”*

L-student 12 svarade följande:

”Sociala det är som har med sociala livet att göra, ha ett gott liv. Ekologisk det är att naturen har det ok. Ekonomisk är att ekonomi mår bra och att vi inte köper för mycket så att vi slösar bort resurser. Tänk på alla de som inte har medan vi har så här mycket. ”

L-student 13 svarade följande:

”Har inte hört talas om dem. ”

L-student 14 svarade följande:

”Jag vet inte bror. ”

L-student 15 svarade följande:

”Vad är det? ”

L-student 16 svarade följande:

”Nej, men. Det är. ”

L-student 17 svarade följande:

”Faktiskt inte. ”

L-student 18 svarade följande:

”Betydelse jag vet inte”.

L-student 19 svarade följande:

”Nej!”

L-student 20 svarade följande:

”Absolut bror. Ekonomi det är pengar, kämpa hårt i det här landet. Allt annat är skit.”

6 ANALYS

I detta kapitel analyserar jag resultatet som jag har fått från intervjuer med lärarstudenter från Karlstads universitet utifrån uppsatsens bakgrund och tidigare forskning.

6.1 Perspektiv på hållbar utveckling

Eftersom Brundtlandskommissionen inte kunde förutse framtiden vid definitionen av begreppet hållbar utveckling har kommissionen lämnat utrymme för fri eller egen tolkning av begreppet hållbar utveckling (Björneloo 2007, s. 21). I denna studie har 16 av 20 intervjuade lärarstudenterna definierat begreppet hållbar utveckling. Ingen av dem har använt sig av Brundtlandskommissionens definition, i stället har de definierat begreppet hållbar utveckling på sitt eget unika sätt. Det gemensamma i deras definition av begreppet hållbar utveckling är att begreppet handlar om att skapa en bättre framtid, vilket enligt Wärneryd, (2002) är själva syftet med begreppet hållbar utveckling (Wärneryd 2002, s.16–17).

Enligt Björneloo (2007) har Brundtlandskommissionens definition av begreppet hållbar utveckling klargjort att begreppet inte endast handlar om ekologisk utveckling utan att det också handlar om social och ekonomisk utveckling (Björneloo 2007, s. 21). Borg (2011) beskriver att i litteraturen anses bara ett holistiskt perspektiv vara det rätta perspektivet utifrån vilket man bör se på hållbar utveckling. Ett sådant perspektiv kombinerar de ekologiska, ekonomiska och sociala aspekterna till en helhet. Integration kräver ett holistiskt synsätt som kommer att underlätta lösningen av naturens och samhällets problem (Borg 2011, s.15). I denna undersökning har endast två (L-student 5 och 12) av de 20 intervjuade lärarstudenterna använt sig av ett holistiskt perspektiv i sina beskrivningar av begreppet hållbar utveckling.

Åtta lärarstudenter (L-student 1, 2, 3, 6, 8, 9, 17 och 18) beskriver hållbar utveckling ur det som Borg (2012) beskriver som ett ekologiskt perspektiv. Borg (2011) menar att med enbart ett ekologiskt perspektiv på hållbar utveckling anses inte samhällets utveckling som något viktigt utan i detta perspektiv sätts bevarandet av den biologiska mångfalden och av ekosystemens helhet på första plats.

L-student 11 och L-student 15 använder sig av sina egna perspektiv när de beskriver begreppet hållbar utveckling. L-student 11:s perspektiv handlar om att bygga hållbar utveckling från grunden och inte hastigt, det ska ta tid. Citerar L-student 11:

”Det är som det heter. Det ska utveckla, utvecklas och vara hållbart. Det ska inte vara pang, utvecklas och inte vara hållbart. Du ska bygga saker från grunden. Det är som att bygga ett hus.”

L-student 15 använder sig av ett kritiskt perspektiv, hen kritiserar begreppet hållbar utveckling och konstaterar att hen inte tror på det. Citerar L-student 15:

”Allt är hållbar utveckling, men det finns ingen hållbar utveckling. Den har försvunnit med pengar och allt annat. De stora har förstört det. Det är vi människor som har förstört den. Det började med indianerna och den är förstörd.”

Fyra lärarstudenter (L-student 13,14,19 och 20) använder sig av Goodlands (2002) perspektiv på hållbar utveckling ”human sustainability” vilket sätter människans behov före allt annat. Med denna dimensionen menar Goodland (2002) att människan kommer att börja och tänka på hållbar utveckling endast om de grundläggande mänskliga behoven i ett modernt samhälle är uppfyllda (Goodland 2002).

Fyra lärarstudenter (L-student 4,7,10 och 16) har inte visat eller uttryckt något perspektiv om hållbar utveckling.

Det fria tolkningsutrymme som har lämnats av Brundtlandskommissionen har möjliggjort att begreppet kan tolkas fritt. Den möjligheten har de lärarstudenter som har deltagit i denna undersökning utnyttjat. Enbart 2 (L-student 19 och 11) av 20 intervjuade lärarstudenter har tolkat begreppet hållbar utveckling på det viset som Skolverket (2012) och Björneloo (2007) rekommenderar, nämligen att hållbar utveckling handlar om alla tre dimensioner av hållbarhet och att man bör se på hållbar utveckling ur ett holistiskt perspektiv (Björneloo 2007, s. 21; Skolverket 2012). Att andra lärarstudenter inte hade bättre förståelse av begreppet hållbar utveckling kan bero på det som Jickling (2005) beskriver att det lämnade fria tolkningsutrymmet från Brundtlandskommissionen kan ha lett till en urvattning av begreppet i stället för att belysa begreppets komplexitet, samt att själva begreppet hållbar utveckling är ett abstrakt begrepp. Detta betyder att själva begreppet inte har en klar och tydlig definition, utan kräver att man ska tänka på

dess komplexitet och formulera sin egen uppfattning av det (Jickling 2005, s.251–257; Klartecken 2018).

6.3 Dimensionernas betydelse

4 av 20 intervjuade lärarstudenter gav något svar om dimensionernas betydelse. Resterande sexton lärarstudenter visste inte eller hade inte hört talas om olika dimensioner av hållbar utveckling och därför behandlar punkt 6.3 enbart fyra lärarstudenters svar.

L-student 5:

”Ekonomisk hållbar utveckling, den bygger på att man ska konsumera. Social utveckling betyder att länderna utvecklas, att de får bättre regeringar, institutioner, mänskliga rättigheter. Till exempel vi kan kolla på Kina när de får det bättre då släpper de ut mer och då blir den miljömässiga utvecklingen sämre. Det känns som att hållbar utveckling inte går hand i hand, om du fattar vad jag menar. Den miljömässiga utvecklingen går neråt oftast. Att utveckla och inte gå neråt är svårt. Dessa dimensioner går hand i hand. Den svåraste dimensionen för mig att fatta är social utveckling. Man vet inte hur man definierar social utveckling, vilka länder har kommit längst. Hur jämför man det? Det är svårt.”

L-student 9:

”Det är väl, jag vet att finns folk som utvecklar alla möjliga innovationer inom dessa ämnen, och jag vet att det måste ske förändring, annars går vi under.”

L-student 12:

”Sociala det har med sociala livet att göra, ha ett gott liv. Ekologisk det är att naturen har det bra. Ekonomisk är att ekonomin mår bra och att vi inte köper för mycket så att vi slösar bort resurser. Tänk på alla de som inte har medan vi har så här mycket. ”

L-student 20:

”Svar 2: Absolut bror. Ekonomi det är pengar, kämpa hårt i det här landet. Allt annat är skit.”

L-student 9 ger i sitt svar ingen beskrivning om vad olika dimensioner betyder eller hur de interagerar med varandra och L-student 20 beskriver enbart den ekonomiska dimensionen av hållbar utveckling. Å andra L-student 5 och L-student 12 kunde delar hållbar utveckling i tre olika dimensioner och de gav en väldigt svag beskrivning av hur dessa dimensioner samspelar med varandra.

L-student 5:s och L-student 12:s beskrivningar av den ekonomiska dimensionen stämmer delvis med KTH:s (2015a) beskrivning av densamma, medan L-studenten 20:s beskrivning är så svag att den inte går att jämföra med KTH:s (2005a) beskrivning av den ekonomiska dimensionen och dra några slutsatser. KTH (2015a) beskriver två olika sätt att definiera ekonomisk hållbarhet på (se sidan 6) och varken L-student 5 eller L-student 12 nämner dem. Grunden i KTH:s (2015a) beskrivning av den ekonomiska dimensionen är den mänskliga konsumtionen som huvudorsak till ohållbar ekonomi och ökad miljöförstöring vilket stämmer överens med L-student 5:s beskrivning. Både L-student 6 och L-student 12 lyfter i sina beskrivningar fram konsumtion som en huvudfaktor till ekonomisk hållbarhet. Ingen av de två lärarstudenterna nämner i sin beskrivning något om att ekonomisk utveckling får eller inte får ske på naturens bekostnad därför anser jag att dessa två lärarstudenter ger en egen unik definition av ekonomisk dimension som är väldigt olika från KTH:s (2015a) två olika definitionen (KTH 2015a). Vidare beskriver KTH (2015a) att den ekonomiska dimensionen är skapad av människan och därför har vi möjlighet att tolka, definiera och påverka den ur olika perspektiv för att främja hållbar utveckling. Alla tre lärarstuder har utnyttjat denna möjlighet och gett en egen definition av ekonomiska dimensionen för att främja hållbar utveckling (KTH 2015a). Jag anser att utifrån de beskrivningar av ekonomiska dimensionen som jag har fått från L-student 5, 12 och 20 att L: student 5 och 12 har en svag förståelse av vad den ekonomiska dimensionen handlar om och att L-student 20 överhuvudtaget inte vet vad den ekologiska dimensionen handlar om.

L-student 5 beskriver inte den ekologiska dimensionen överhuvudtaget i sitt svar. Hen nämner den ekologiska dimensionen som en förlorare i en ekonomisk utveckling men i sin beskrivning av begreppet hållbar utveckling nämner L-student 5 den ekologiska dimensionen utan att beskriva den. L-student 12 ger i sin beskrivning av ekonomiska dimensionen ett väldigt kort och ofullständigt svar som inte går att jämföra med KTH:s (2015b) beskrivning av den ekologiska dimensionen. Citerar L-student 12:

”Ekologisk det är att naturen har det bra”.

Jag anser att utifrån de beskrivningar av ekologiska dimensionen som jag har fått från L-student 5 och L-student 12 har de båda en väldigt svag förståelse av begreppet ekologisk dimension.

L-student 5 säger i sin beskrivning att den sociala dimensionen för hen handlar om att förbättra regeringar, institutioner och mänskliga rättigheter vilket delvis stämmer med KTH:s (2016) beskrivning av den sociala dimensionen (KTH 2016). Vidare beskriver L-student 5 att den svåraste dimensionen för hen att förstå är den sociala dimensionen. Svårigheten ligger i att hen har svårt att definiera den sociala dimensionen. L-student 12:s beskrivning av sociala dimension stämmer väldigt lite överens med KTH:s beskrivning av sociala dimensionen (KTH 2016). För L-student 12 handlar den sociala dimensionen om, citerar: *” Sociala det är som har med sociala livet att göra, ha ett gott liv”*. Jag anser att utifrån de beskrivningar av sociala dimensionen som jag har fått från L-student 5 och L-student 12 anser jag att båda studenterna har en svag förståelse av den sociala dimensionen.

6.4 En jämförelse med tidigare forskning

I denna studie har 20 lärarstudenter deltagit och besvarat frågor om hållbar utveckling. Fyra lärarstudenter visar inga kunskaper alls om begreppet hållbar utveckling. Av de resterande 16 lärarstudenterna har två visat goda kunskaper om begreppet hållbar utveckling genom att beskriva den ur ett holistiskt perspektiv. Åtta lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett ekologiskt perspektiv utan att betrakta de andra hållbarhetsdimensionerna överhuvudtaget. Två lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett eget perspektiv utan att betrakta något av de olika dimensionerna av hållbarhet. Fyra lärarstudenter beskrev hållbar utveckling utifrån ett antropocentriskt perspektiv, där människan står i centrum utan att koppla sina beskrivningar till någon dimension av hållbar utveckling. Utifrån de 16 lärarstudenterna kunde enbart två studenter dela hållbar utveckling i tre olika dimensioner. Deras kunskaper om dessa dimensioner visade sig vara väldigt svaga.

Jonsson (2007) har i sin doktorsavhandling *”Mångsynthet och mångfald. Om lärarstudenters förståelse av och undervisning för hållbar utveckling”* kommit fram till att lärarstudenter på Luleå tekniska universitet har väldigt svaga kunskaper om hållbar utveckling vilket tvingade dem

att gissa sig till svaret. Vidare i sitt resultat beskriver Jonsson (2007) att lärarstudenterna kunde väldigt lite eller nästan ingenting om holistisk integration av dimensionerna, inte heller kunde lärarstudenterna dela upp hållbar utveckling i tre olika dimensioner av hållbarhet (Jonsson 2007, s.89–90, 77). I min studie betraktade enbart två av tjugo lärarstudenter begreppet hållbar utveckling ur ett holistiskt perspektiv medan de resterande 16 lärarstudenterna betraktade begreppet hållbar utveckling ur andra perspektiv som t.ex. ur det ekologiska perspektivet, det egna perspektivet eller det antropocentriska perspektivet. Mitt studieresultat stämmer överens med Jonssons (2007) resultat. Det som vi har gemensamt är att i båda våra studier kan studenterna lite eller nästan ingenting om ett holistiskt perspektiv på hållbar utveckling samt att de gissar sig fram till svaren om hållbar utveckling och att majoriteten av våra studenter inte kunde dela upp hållbar utveckling i de tre olika dimensionerna.

Både Lagrells (2009) och Kogawas (2007) studier, som är gjorda som enkätundersökningar, visar att de lärarstudenter och övriga studenter som har deltagit i deras undersökningar enbart förstår hållbar utveckling utifrån den ekologiska dimensionen och att de inte betraktar de andra två dimensionerna överhuvudtaget. Lagrells (2009) och Kogawas (2007) studieresultat stämmer delvis överens med mitt studieresultat. Det som stämmer överens mellan våra studier är att i båda studierna betraktar majoriteten av studenterna hållbar utveckling enbart ur ett ekologiskt perspektiv. Det som skiljer mitt studieresultat från Lagrells (2009) och Kogawas (2007) resultat är att i min studie visar eleverna andra perspektiv på begreppet hållbar utveckling och att en del av studenterna kan dela hållbar utveckling i tre delar.

7. DISKUSSION

Syfte med denna studie är att undersöka hur lärarstudenter vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. Detta för att begreppet hållbar utveckling följer som en röd tråd genom hela skolväsendet från förskoleklassen till högre utbildning, och för att lärarstudenterna är de blivande lärare som kommer att ha ansvar för undervisningen om begreppet hållbar utveckling för nästa generation.

Denna studie har visat att utifrån 20 intervjuade lärarstudenter hade enbart 16 lärarstudenter någon uppfattning om vad begreppet hållbar utveckling innebär. Fyra lärarstudenter visade inga kunskaper alls om uttrycket hållbar utveckling. Av resterande 16 lärarstudenter hade två av dem visat goda kunskaper om begreppet hållbar utveckling genom att beskriva det ur ett holistiskt perspektiv. Åtta lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett ekologiskt perspektiv utan att betrakta de andra två hållbarhetsdimensionerna överhuvudtaget. Två lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett eget perspektiv utan att betrakta någon ut av de olika dimensioner av hållbarhet. Fyra lärarstudenter beskrev hållbar utveckling utifrån ett antropocentriskt perspektiv, där människan står i centrum utan att koppla sina beskrivningar till någon dimension av hållbar utveckling. Utifrån de 16 lärarstudenter kunde enbart 2 studenter dela hållbar utveckling i tre olika dimensioner men deras kunskaper om dessa dimensioner visade sig vara väldigt svaga, samt de visade väldigt lite förståelse om samspelet mellan dessa dimensioner.

Under denna studie har det blivit tydligt för mig att uttrycket hållbar utveckling är ett begrepp som tolkas fritt bland lärarstudenter vid Karlstads universitet och att lärarstudenter har svaga kunskaper om begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet trots att hållbar utveckling finns med som en röd tråd genom hela skolgången från förskoleklassen ända upp till högre utbildning. Endast två lärarstudenter har tolkat begreppet hållbar utveckling ur ett holistiskt perspektiv. Ett holistiskt perspektiv, som anses vara det enda rätta perspektivet, ur vilket man borde titta på hållbar utveckling medan resterande lärarstudenter

hade inget perspektiv eller andra felaktiga perspektiv på begreppet hållbar utveckling (Borg 2011, s.15).

Karlstads universitet ger i sin miljöpolicy (se sida 6) och på sin hemsida (se sida 7) intryck av att hela verksamheten strävar mot att främja kunskaper om hållbar utveckling både till sina anställda och till studenterna. Trots detta visade lärarstudenter på Karlstads universitet väldigt svaga kunskaper om vad begreppet innebär.

Begränsningen i denna studie är antalet deltagande lärarstudenter. Om jag hade haft fler lärarstudenter med i studien och från alla olika ämnen som finns på Karlstads universitet då skulle jag kunnat jämföra deras svar utifrån vilka ämnen de läser. Kanske behandlas begreppet hållbar utveckling olika mycket inom olika ämnesområden? Vidare, om jag i studien hade haft med lärarstudenter från olika nivåer i lärarutbildningen, då skulle jag kunna se om begreppet hållbar utveckling är något som studeras på olika stadier av lärarutbildningen.

7.1 Framtida forskning

Eftersom begreppet hållbar utveckling är en röd tråd genom hela skolväsendet och eftersom det är lärarstudenterna som är de blivande lärarna som kommer att ha ansvar för att lära ut vad hållbar utveckling innebär för framtida generationer vore det intressant att undersöka vad det är som gör att lärarstudenter på Karlstads universitet kan så lite om begreppet samt om de som undervisar om hållbar utveckling använder sig av ett holistiskt angreppsätt i sin undervisning eller ej. Vidare skulle det vara intressant att undersöka om det är lektorer vid Karlstads universitet som har kunskapsbrister om begreppet hållbar utveckling eller om det är något annat som gör att lärarstudenterna har så svaga kunskaper om begreppet hållbar utveckling. En annan studie som skulle vara intressant att genomföra är att undersöka hur Karlstads universitet kan höja kvalitén på undervisning om hållbar utveckling inom lärarprogrammet.

7.2 Slutsats

Denna studies huvudsyfte var att undersöka hur lärarstudenter vid Karlstads universitet förstår begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet. För att besvara studiens huvudsyfte har denna studie delats upp i två huvudfrågeställningar, nämligen:

1) Vad betyder begreppet hållbar utveckling för lärarstudenter?

2) Vad betyder de olika dimensioner av hållbar utveckling för lärarstudenter och hur ser lärarstudenterna på samspelet mellan dessa dimensioner?

Metoden som användes för att besvara dessa två huvudfrågeställningar var kvalitativ intervjuteknik. 20 lärarstudenter har deltagit i denna studie. Utifrån 20 intervjuade lärarstudenter hade enbart 16 lärarstudenter någon uppfattning om begreppet hållbar utveckling. Fyra lärarstudenter visade inga kunskaper alls om begreppet hållbar utveckling. Av de resterande 16 lärarstudenterna har 2 visat goda kunskaper om begreppet hållbar utveckling genom att beskriva den ur ett holistiskt perspektiv. Åtta lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett ekologiskt perspektiv utan att betrakta de andra hållbarhetsdimensioner överhuvudtaget. Två lärarstudenter beskrev begreppet hållbar utveckling enbart ur ett eget perspektiv utan att betrakta någon av de olika dimensionerna av hållbarhet. Fyra lärarstudenter beskrev hållbar utveckling utifrån ett antropocentriskt perspektiv, där människan står i centrum utan att koppla sina beskrivningar till någon dimension av hållbar utveckling. Utifrån de 16 lärarstudenter kunde enbart 2 studenter dela hållbar utveckling i olika dimensioner men deras kunskaper om dessa dimensioner visade sig vara väldigt svaga, samt de visade väldigt svag förståelse om samspelet mellan dessa dimensioner.

8 REFERENSLISTA

Björneloo, Inger (2007). *Innebörden av hållbar utveckling: en studie av lärares utsagor om undervisning*. Göteborg studies in educational science, Göteborgs Universitet 2011. Tillgänglig på internet: ”https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/10517/1/gupea_2077_10517_1.pdf” hämtad: 2017-10-24.

Borg, Carola (2011). *Utbildning för hållbar utveckling ur ett lärarperspektiv: -Ämnesbundna skillnader i gymnasieskola*. Karlstad University Studies, Karlstad Universitet 2011. Tillgänglig på internet:”<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:434482/FULLTEXT01.pdf> Hämtad 2017-11-13” hämtad 2017-10-20.

Culjevic, Dzengis (2017), *Forskningsdesign*, En inlämning till delkurs 2 inom ämnet geografi med didaktisk inriktning på Karlstads universitet. Tillgänglig på Karlstads universitet.

Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod*. Oslo: Universitetsförlagets andra utgåva. Gleerups Utbildning AB.

FN-förbundet UNA SWEDEN (2017a). ”AGENDA 2030 – GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING”. FN. Tillgängligt på internet: ”<http://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn->

<http://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn-2/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030-globala-mal-for-hallbar-utveckling/>” hämtad 2017-12-25.

FN-förbundet UNA SWEDEN (2017b). ”AGENDA 2030 – GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING”. FN. Tillgänglig på internet: ”<http://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn-2/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030-globala-mal-for-hallbar-utveckling/>” hämtad 2017-12-25.

Goodland, Robert (2002). *Sustainability: Human, Social, Economic and Environmental*. World Bank, Washington, DC, USA 2002.

Tillgänglig på internet:

”http://www.balticuniv.uu.se/index.php/component/docman/doc_download/435-sustainability-human-social-economic-and-environmental” Hämtad 2017-10-28.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1996). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jickling, Bob (2005). *Policy Futures in Education, Volume 3*. Lakehead University. Thunder Bay. Kanada. Tillgänglig på internet:

”<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/pfie.2005.3.3.3>” hämtad:2017-11-13.

Jonsson, Gunnar (2007). *Mångsynthet och mångfald. Om lärarstudenters förståelse av och undervisning för hållbar utveckling*. Luleå tekniska universitet 2007. Tillgänglig på internet:

”<http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:991660/FULLTEXT01.pdf>” hämtad:2017-12-04.

Kagawa, Fumiyo (2007). *Dissonance in students' perceptions of sustainable development and sustainability, implications for curriculum change*. International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 8 Issue: 3, pp.317-338. Tillgänglig på internet vid KAU bibliotek och KAU inloggning:

”<http://www.emeraldinsight.com.bibproxy.kau.se:2048/doi/pdfplus/10.1108/14676370710817174>” hämtad: 2017.12.04.

Karlstads universitet (2016a), *Miljöpolicy 2016–2018*. Karlstad, Ledningskansliet. Tillgänglig på internet:”https://www.kau.se/files/2016-06/C2016_77miljopolicy.pdf” hämtad: 2017.12.06.

Karlstads universitet (2016b), *Miljöarbete – alltid aktuellt*. Karlstad. Tillgänglig på internet:”<https://www.kau.se/nyheter/miljoarbete-alltid-aktuellt>” hämtad: 2017.12.06.

Karlstads universitet (2017), *Miljö och hållbar utveckling*. Karlstad. Tillgänglig på internet:”<https://www.kau.se/om-universitetet/om-karlstads-universitet/vart-ansvar/miljo-och-hallbar-utveckling>” hämtad: 2017.12.06.

KTH (2015a). *Ekonomisk hållbarhet*, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm- Tillgänglig på internet: ”<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekonomisk-hallbarhet-1.431976>”hämtad: 2017-11-22.

KTH (2015b). *Ekologisk hållbarhet*, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm. Tillgänglig på internet:”<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekologisk-hallbarhet-1.432074>” hämtad 2017-12-25.

KTH (2016). *Social hållbarhet*, Kungliga Tekniska Högskolan. Stockholm.

Tillgänglig på internet: ”<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/social-hallbarhet-1.373774>” hämtad: 2017-11-23.

Hedefalk, Maria (2014), *Förskola för hållbar utveckling*. Uppsala universitet, Uppsala.

Tillgänglig på internet: ”<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:686018/FULLTEXT01.pdf>” hämtad 2018-01-18.

Lagrell, Ellen (2009). *Att lära för livet. En studie om förståelse, föreställningar och attityder i förhållande till hållbar utveckling bland studenter vid Göteborgs universitet*. Göteborg universitet 2009. Tillgänglig på internet:

”https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/53746/1/gupea_2077_53746_1.pdf” hämtad: 04.12.2017.

Lärtecken (2018), Substantiv. Internet källa:

”<http://www.lartecken.se/App/Pages/TeachingAids.aspx NID=11579>” hämtad 2017-01-17.

Regeringskansliet - Agenda 2030 (2016). *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Regeringskansliet. Tillgängligt på internet:

”http://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Att-f%C3%B6r%C3%A4ndra-v%C3%A5r-v%C3%A4rld_-Agenda-2030-f%C3%B6r-h%C3%A5llbar-utveckling.pdf” hämtad: 2017-12-25.

Rudsberg, Karin (2014), *Elevers lärande i argumentativa diskussioner om hållbar utveckling*. Uppsala universitet, Uppsala. Tillgänglig på internet: ”<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:695302/FULLTEXT01.pdf>” hämtad: 2018-01-18.

Sandahl, Peder (2012). *Lärande för hållbar utveckling: i styrdokument för förskola och skola*.

Internationella programkontoret. Tillgänglig på internet:

”http://www.utbyten.se/Global/program/denglobalaskolan/larande_hallbar_utveckling_styrdokument_skola_2012.pdf” hämtad 2017-12-21.

Skolverket (2012). ”*Utbildning för hållbar utveckling*”. Skolverket.

Tillgänglig på internet:”https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3009” hämtad: 2017-12-20.

Skolverket (2016b), *Läroplan för förskolan lpfo 98. Reviderad 2016*. Skolverket. Tillgänglig på internet: ”https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2442.pdf%3Fk%3D2442” hämtad: 2017.12.06.

Skolverket (2016c), *Antologi ger lärare redskap för arbete med abstrakta begrepp*. Skolverket. Tillgänglig på internet: ”<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/no-amnen/undervisning/antologi-ger-larare-redskap-for-arbete-med-abstrakta-begrepp-1.221037>” hämtad: 2018.01.20.

Skolverket (2017), *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. REVIDERAD 2017*. Skolverket. Tillgänglig på internet: ”https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3813” hämtad: 2017.12.06.

Skolverket (2016a), Hållbar utveckling. Tillgänglig på internet:

"<https://www.skolverket.se/skolutveckling/miljo-och-halsa/hallbar-utveckling>" hämtad 2017-12-18.

Skolverket (2016c), Antologi ger lärare redskap för arbete med abstrakta begrepp. Internet källa:

"<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/no-amnen/undervisning/antologi-ger-larare-redskap-for-arbete-med-abstrakta-begrepp-1.221037>" hämtad 2018-01-17.

Wärneryd, O., Halin, P., Hultman, J. (2002). *Hållbar utveckling – Om kris och omställning i stad och samhälle*. Studentlitteratur.